

Особливості історії філософії в Україні

Стаття аналізує цілісність, спадкоємність і послідовність передумов формування етимологічних, математичних, акмеологічних, герменевтичних, креатологічних, патріотичних, соціокультурних, універсологічних засад в історії філософії України та їх вплив на розвиток системи державного управління і процесів розбудови гуманістичного громадянського суспільства

Ключові слова: *історичні передумови, спадкоємність, формування нових пізнавальних, морально - етичних, соціокультурних та духовних засад розвитку суспільства*

Статья анализирует целостность, преемственность и последовательность предпосылок формирования этимологических, математических, акмеологических, герменевтических, креатологических, патриотических, социокультурных, универсологических основ в истории Украины и их влияние на развитие системы государственного управления и процессов построения гуманистического гражданского общества

Ключевые слова: *исторические предпосылки, преемственность, формирование новых познавательных, морально – этических, социокультурных и духовных основ развития общества*

The article analyzes the integrity, consistency and continuity of the prerequisites of etymological, mathematical, acmeological, hermeneutic, kreatolohichnyh, patriotic, sociocultural, universolohichnyh principles in the history of philosophy of Ukraine and their impact on the development of public administration and development processes humanistic civil society

Keywords: historical background, continuity, formation of new cognitive, moral - ethical, socio-cultural and spiritual foundations of society

Актуальність проблеми дослідження обумовлена цілеспрямовано та навмисно деформованими за часів радянського союзу уявленнями про обмежений у часі і похідний від ролі «братського народу» зміст української філософії та її вплив на процеси розвитку суспільства. Головна проблема викривлень та перекручень була пов'язана з ідеологічно обумовленим широким спектром завдань усіляко обмежити і принизити роль української культури та системи пізнання у розвитку народів Європи, Індії, Азії взагалі та Росії зокрема.

Аналіз досліджень і публікацій з даної проблеми свідчить про те, що головні причини приниження впливу історії української філософії на розвиток суспільства полягають багато чому у штучному обмеженні базових етапів розвитку як самого українського суспільства, так і цивілізації в цілому. Перш за все це стосується певної традиції розпочинати історію виникнення філософії в Україні лише з часів Київської Русі, що значно звужує передумови виникнення, становлення та подальший розвиток філософської думки як в Україні, так і у світі. Не менш важлива причина пов'язана з недооцінкою, а нерідко й взагалі з нівелюванням розвитку національної самосвідомості та самоідентичності українського народу, особливих рис національного характеру, напрямків розвитку духовності, моралі, освіти, виховання та глобального моделювання процесів розвитку суспільства. Також нерідко залишається поза межами достойна оцінка ролі та впливу української філософії на процеси і механізми формування та подальшого розвитку етимології, математики, акмеології, герменевтики, креатології, культурології, універсології та картини світу.

Формування цілей і завдань статті полягає у обґрунтуванні цілісності та спадкоємності головних етапів становлення і розвитку філософії в історії українського народу починаючи з часів протосоціуму і завершуючи внеском у обґрунтування шляхів стратегічного розвитку людини, держави, суспільства і всесвіту. В силу цього до числа важливих ми відносимо завдання подолання і досі існуючих у лоні філософської та громадсько - політичної думки

проросійських, колабораціоністських, сепаратистських, гіперполітизованих, кланово – корпоративних, криміногенних, догматизованих та асоціальних цінностей і світоглядних орієнтацій. Саме з метою запобігання подібним вкрай небезпечним явищам ми ставимо за мету визначити найбільш вагомні історичні досягнення української філософії як головної умови гармонізації відносин між людиною і державою у процесах розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу.

Виникнення, становлення та подальший розвиток вітчизняної філософської думки формується у межах трипільської культури арійських народів, які у період з 75 до 22 віків до н.е освоювали територію Східно – Європейської рівнини від Балтики до Чорного моря і від Закарпаття до Волго-Окського межиріччяⁱ. Про цей незаперечний факт свідчать результати археологічних досліджень поселень протосоціального періоду яких тільки в Україні нараховується по декілька десятків практично у кожній з нині існуючих областей. Лише у Дніпропетровській області нараховується понад 1,5 тисяч курганів, більшість з яких і досі залишаються не дослідженими. Накопичений в Україні, Європі і світі величезний обсяг фактологічних даних і досі, на превеликий жаль, залишається розшифрованим лише у межах 3 – 5%, що суттєво знижує можливості пізнання умов життя та досягнень населення протосоціуму.

В цілому ж археологи підтверджують існування печерного, підвального та поверхневого етапів розвитку житла, яскравими прикладами яких виступають цілі підземні міста по типу одеських катакомб, землянок, карпатських схронів та одно, двох і навіть трьох поверхових житлових споруд з первинного типу комунікаціями та інфраструктурою. До числа найвагомніших досягнень протосоціального населення України слід віднести формування високо розвиненої комунікативної культури, процес формування якої розпочинався з упорядкування «згуків» та «звучань» у певні «мелодії» та «співи» як основи подальшого розвитку «мови» та членороздільної «речі»ⁱⁱ. Свідченням цього виступає той факт, що світова

скарбниця фольк культури нараховує 1700 українських пісень у той час як досягнення інших країн обраховується декількома сотнями. Це ж саме стосується розвитку словникового запасу, загальна кількість якого перевищує 60 тисяч слів.

Очевидно, що арійські народи, які займали більше половини найплодородніших чорноземів планети, мали усі передумови для успішного формування системи натуралістично орієнтованих світоглядних орієнтацій які забезпечували потужний розвиток системи пізнання у формі переказів, легенд та міфів як найбільш ефективних засобів отримання, збереження, передачі та практичного використання інформації. Базовими поняттями системи пізнання українців протосоціуму виступали слова «відати», «знати», «завідувати», «володіти», «відвідувати» які формували розгалужену мережу знань про обряди, традиції, вірування, лікування, керування та інші форми та методи регуляції сумісної діяльності. Саме ведичні традиції протосоціальної філософії аріїв дозволили сформувати понад 300 збірників загальних та спеціальних знань. Саме ведичні знання дозволили скласти основи спочатку двозначної, а згодом п'яти-, десяти- та двадцяти значної систем числення. Головними там виступали поняття «АУМ», «Усього», «Цілого» та «Сфери», які позначалися спочатку «точкою», а згодом маленьким та більш великим «колом» під яким і розуміли поняття «нуля» як ознаки цілісності та єдності світу. Кількість дій спрямованих на визначення характеру речей та ознак «цілого» позначали «рисочками». Наглядним прикладом уявлень аріїв про будову світу є сонячний годинник, який греки згодом назвали «гномоном». Отже світ як ціле є колом (тобто «сферою»), яке ділиться на чотири частини і показує час обертання землі навколо сонця. Таким же чином рік ділився на дванадцять місяців об'єднаних у три форми – осінь, зиму, весну та літо, - кожна з яких також включала по три місяці. Тим самим арії володіли поняттями «нуля», «одиниць», «ліній», «діад», «триад», «тетраксисів», «часу» які у подальшому склали основи систем пізнання на інших континентах планети, включаючи Америку.

Механізм розповсюдження знань нерідко включав у ті часи процеси підкорення інших народів схильних сповідувати доволі примітивні технології

виживання шляхом «випалювання територій», «знищення» менш розвинених племен, представників рослинного і тваринного світів. Саме завдяки підкоренню аріями аборигенів Індустану стало можливим подальше розповсюдження сформованої на теренах протосоціальної України Ведичної культури. Процес цей носив, однак, складний і суперечливий характер, завдяки чому з понад 300 манускриптів Ведичних знань реально збереглося лише чотири та коментарі до них: 1) «Рігведа» (гімни Богам), яка включає Самаведу (збірник пісень) та Яджурведу (збірник обрядів та засобів білої та чорної магії); 2) «Атхарваведа» (заговори на будь – які випадки життя); 3) «Брахмани» (опис ритуалів проведення культових обрядів); 4) «Араньяки» – книги лісних самітників, а також «Упанішади» – буквально «відвідувати того, хто несе знання», «сидіти у ніг вчителя» – як філософські коментарі до Вед.

При цьому природним виглядають такі факти, що понад 60% морфологічних та фонетичних основ санскриту складають підвалини української мовної культури, а у ряді районів сучасної Індії нерідко зустрічаються носії червоних шароварів, оселедців та власників люльок. Коротко підсумовуючи, слід підкреслити, що протосоціальні українські Арії як носії натуралістичного світогляду формують комунікативні, пізнавальні, освітні, виховні, військові, землеробні та суспільні культурні відносини, які за часів освоєння індійського та азійського континентів складають підвалини ведичних та арабських філософських систем у період з 35 до 21 вв. до н.е.

За часів античності філософія в Україні розвивається в межах демократичних, аристократичних і рабських цінностей та ідеалів. На величезній території Східно – Європейського регіону були свої видатні філософи і літератори, математики і астрономи, риторичні і політичні, митці і діячі культури, життя і діяльність яких ще належить розкрити їх далеко не завжди вдячним нащадкам.

Середньовічна філософія України супроводжується формуванням і беззаперечним домінуванням теократичних світоглядних орієнтацій. Розвиток Київської Русі у період з IX по XIII віки призводить до виокремлення 15 князівств у межах яких розвивались морально - богословські християнсько –

слов'янські синкретичні духовні цінності та ідеали. Сповідуючи класичні схоластичні погляди, такі видатні діячі української церкви як Іоанн Дамаскін, Максим Сповідник, С.Тодоровський, Кирил Транквілліон, Ставровецький, Данііл Заточник усебічно розвивали також ідеї всесвітнього універсуму, єдності буття, цілісності людської природи, добротолюбства, благочинності, добропорядності та сенсу людського життя.

Головні риси філософії українського ренесансу проявляються у формування гуманістичних світоглядних орієнтацій, національної самосвідомості українського народу на тлі суттєвого підвищення рівня освіти та духовного розвитку більшості прошарків простого люду. У непрості часи владного панування і конфесійного гноблення християнства з боку шляхти та католицької церкви Речі Посполитої суттєво підвищується рівень активності та громадської свідомості населення спрямованої на звільнення від поневолювачів. До найвпливовіших рухів вивільнення громад з під впливу польського короля і магнатів належали православні братства України й Білорусії, які прагнули до самостійного місцевого самоврядування. Ставши на захист українських вчителів, вітчизняних шкіл, друкарень, шпиталів, церков та знедолених, братчики відстоювали не тільки економічні й правові, а й культурні та духовні цінності власного народу. Так, у багатьох анонімних виданнях одного з найвпливовіших Львівського братства розвивали властиві саме українській філософії традиції духовно – практичного освоєння світу, ідеї єдності етносів, народностей та націй, принципів гуманізації освіти та суспільних відносин.

Саме ідеологи «братського руху» Рогатинець, Ставровецький, Зизаній розвінчують традиції візантійського неоплатонізму розглядати людину як немічну та гріховну істоту і акцентують увагу на фізичній та духовній досконалості людини, яка має бути щасливою не тільки після смерті, а під час земного життя.

Розвитку освіти сприяло як відкриття багатьох нових народних шкіл не тільки у містах, а й у селах, а також збільшення молоді з заможних сімей яка отримувала освіту у кращих європейських університетах і сприяла розвитку

просвітницької діяльності. Так, наголошуючи не тільки на Божій, а й на світській сутності Біблії, Франциск Скорина через просвіту прагне до відродження слави Київської Русі за рахунок досягнення економічної рівності та перемоги любові до людина над злом. З часом Іван Федоров продовжує просвітницьку справу Ф.Скорини виданням першої української «Острозької Біблії». Київський воєвода Костянтин Острозький у 1576 році відкриває перший вищий навчальний заклад в Україні – Острозьку колегію з повним циклом природничих та гуманітарних дисциплін.

Особливості формування філософії Нового часу в Україні обумовлені виникненням і розвитком класичної науки, системи виробництва, формуванням класу буржуазії та нових дворян, а також загостренням протиріч між „верхами” і „низами”. Загострення ж боротьби між класом найманих працівників і монархією призводить до підриву духовної диктатури церкви. Центром духовного розвитку тих часів була заснована Петром Могилою у 1632 Києво – Могилянська Академія, творча атмосфера якої сприяла формуванню авторських курсів з філософії, логіки та інших дисциплін. До найвідоміших діячів Академії слід віднести, перш за все, автора багатьох літературно – публіцистичних, філософських, природничонаукових, історичних та теологічних творів, професора, а згодом і ректора Києво – Могилянської Академії, голову «вченої дружини» Петра І Феофана Прокоповича (1677 – 1736), за «Букварем» та «Першим повчанням отрокам» якого навчалася більшість народів східної Європи. Розглядаючи знання як вищий критерій призначення людини, одним з головних завдань Прокопович бачив пізнання законів руху матерії як основи розвитку людини і природи. У закликах до розкріпачення, розвитку гідності людини він бачив головні умови реалізації гуманістичної моралі і реальні шляхи до земного благополуччя і щастя.

До найвагоміших явищ тих часів належить постать «мандрівного філософа» Григорія Савича Сковороди (1722 – 1794), діяльність якого спрямовувалась на розв’язання одвічних проблем відчуженості людини від суспільства, на утвердження моральних цінностей та гуманних ідеалів. Постійна спрямованість на самовдосконалення дозволяє розглядати його

філософську платформу як основу однієї з найпопулярніших сьогоднішніх наук акмеології. Започатковані ним концепції «двох натур» (видимої та невидимої), трьох світів (макрокосму, мікрокосму та символічного світу), людини як вищої з усіх наук, принципів саморозвитку та «неравного рівенства» дозволяють розглядати його діяльність як одного з засновників вчень про «картину світу», засновника соціальної філософії, аксіології та науки про сенс буття (сенсології). Так, розділяючи щастя на «індивідуальне» й «суспільне», Г.С.Сковорода одним з перших в історії соціальної психології наголошує, що суспільне щастя не любить самотності і формується бажанням мати спільників. Особливої уваги сучасників заслуговує вчення Г.С. Сковороди про необхідність усебічного сприяння духовній творчості як визначальній умові подальшого самовдосконалення людини. Отже з не меншими підставами Г.С.Сковороду можна вважати одним з засновників креатології як науки про формування і розвиток творчого потенціалу суб'єктів буття. Саме цей напрямок стає одним з найважливіших у подальших дослідженнях українських фахівцівⁱⁱⁱ

Вбачаючи сенс буття у праці, а досягнення людського щастя у праці за покликанням (вільній праці), головну мету спорідненої праці він вбачає у пізнанні сутності людини, пізнання якої і розкриває істинну природу Бога. Наголошуючи, що пізнати істину людини можна лише пізнавши сутність Бога, Г.С.Сковорода підкреслює: «один труд в обоих сих – познать себя й уразуметь Бога, познать й уразуметь точного человека есть труд й обман его от его тени, на которой всё останавливается. А ведь истинный человек й Бог есть тоже».

Заслуговують також на увагу та подальше всебічне дослідження роботи Кононович – Горбацького, Гізель, Кроковського, Барановича, Яворського, Поповського, Левицького, Дубневича, Миткевича, Кулябка, Колачинського, Кониського які внесли значний доробок у становлення й розвиток духовності в Україні.

Добу романтизму української філософії ХУІІІ – ХХ віків розпочинає «філософія серця» Памфіла Даниловича Юркевича (1826 – 1874), який на противагу тенденціям раціоналізації та інтелектуалізації пізнавальної діяльності наголошував, що розум складає лише вершину знань, а основу –

духовне життя людини. Поняття «серце» він розглядав як основу морального розвитку, який складає підґрунтя радості, кохання та відносин. Прагнучи відшукати істину одночасно розумом і серцем, Юркевич звертається до віри як мети, до пізнання якої веде спочатку досвідне знання, потім знання розумове і лише потім вище знання – естетичне, яке і визначає за допомогою серця душевний стан людини. Тим самим саме українські мислителі піднімають на якісно новий рівень проблему співвідношення усвідомлюваних (раціональних) та позасвідомих (ірраціональних) засобів пізнавальної діяльності, які з часом знаходять подальшу розробку у працях Д.М.Узнадзе, А.С.Прангішвілі, А.Є Шерозія, Ф.В.Басіна, а також у дослідженнях українських вчених^{iv}

Художнє осмислення філософії Г.С.Сковороди і П.Д.Юркевича приводить М.В. Гоголя до висвітлення глибинних витоків людської душі як шляху до пізнання сутності світу особистого та зовнішнього, а також головної умови самовдосконалення. Проводячи ідеї знищення кріпацтва, розвитку та динамізації соціальних змін, видатний син українського народу Т.Г.Шевченко сповідує надію на щасливу долю українського народу якому на шляху до практичного здійснення мрії необхідно подолати надзвичайно впливові ідеї «філософії трагізму» та персонологічного песимізму які неодмінно випробовуватимуть на міцність національну самосвідомість та міць характеру українців на шляху розбудови суспільства якісно нового типу.

Одним з перших спеціально акцентуючи увагу на дослідженні провідних рис «українського національного характеру», Микола Костомаров проводить доволі цікавий компаративістський аналіз провідних рис національного характеру представників українського та російського народів, які можуть бути зведені у наступній таблиці:

Порівняльна таблиця рис національного характеру росіян та українців

Таблиця №1.

Риси національного характеру росіян	Риси національного характеру українців
Панування загального (Бог, цар) над	Вища значимість людини ніж

особистим	загального
Нетерпимість до чужих віросповідань	Поважне ставлення до віри інших
Визначальна роль у житті матеріального	Визначальна роль у житті духовного
Низька оцінка ролі природи	Висока оцінка ролі природи
Матеріальні основи любові до жінки	Духовні основи любові до жінки
Головне у релігії – дотримання обрядів	Головне у релігії - внутрішня віра

Значна кількість піднятих М.Костомаровим проблеми знайшла підтвердження у дослідженнях сучасних вчених, результати яких дозволяють розглядати ідеї месіанства українського народу як не позбавлені реальних підстав та перспективного розвитку^v.

Виділяючи гуманізм і солідарність як головні рушійні сили соціального прогресу, Іван Франко опирає власну різноманітну творчу діяльність на принципи оптимізму, доказовості, еволюційності підходів та трудової діяльності. Саме трударі виступають, на його думку істинними творцями історії, забезпечуючи тим самим умови для прогресивного розвитку як головної умови формування національної самосвідомості народу. Будучи прихильником позитивної філософії та раціоналістичних світоглядних орієнтацій, І.Франко наголошував на пізнаваності буття та необхідності усебічного розвитку індивідуальної свідомості як головної передумови розвитку свідомості «здруженої». Одним з перших піднімаючи проблему суспільного виховання, І.Франко наголошує на необхідності формування морального ідеалу як усебічно вихованої особистості. Характерні риси світоглядного оптимізму, віри у єдність людини і світу, надії на перемогу соціальної справедливості, незборимості людського духу розвивали у своїх творах також Леся Українка, М.Куліш, В.Стефаник.

Видатний український філософ Микола Олександрович Бердяєв (1874 – 1948) є одним з засновників персонології, екзистенціалізму та креатології. Він,

зокрема, підкреслює, що поняття «особистість» ні в якому разі не співпадає з поняттям «індивідуальність», оскільки саме особистість концентрує у собі усі духовні здібності людини, які складають «екзистенціальний центр» єднання людини зі світом. Стосовно механізму єднання людини зі світом М.О. Бердяєв зауважує, що він реалізується завдяки творчій діяльності. Лише і тільки творчий світ особистості здатен подолати властиві зовнішньому світу зло, рабство та страждання. Творчість здатна долати відчуження і досягати особистої свободи. Завдяки творчості людина стає непідвладною волі Бога. Заперечуючи доцільність жовтневої революції 1917 року, М.О.Бердяєв виступає прибічником «персоналістичної революції» як головної умови побудови «персоналістичного соціалізму».

Сергій Миколайович Булгаков (1871 – 1944) зрікається власних марксистських переконань і з часом стає відомим представником релігійно – ідеалістичної метафізики всеєдності. Сповідуючи християнський світогляд, зосереджує зусилля на перебудові суспільних відносин на релігійних засадах.

Відомий український літератор – екзистенціаліст Лев Шестов (Лев Ісакович Шварцман – 1866 – 1938) є одним засновників «філософії трагедії», де Бог випробовує людську мораль, честь, совість та долю на міцність різними прямими або ж опосередкованими випробуваннями.

Засновник Харківської лінгвістичної школи Олександр Потебня аналізує характер залежності мови від особливостей процесу мислення. Розглядаючи мову як передумову думки, як форму пошуку нового, О.Потебня наголошує, що сенс слова у такому разі визначається не тільки промовцем, а й слухачем. Розглядаючи еволюцію форми та змісту слів у міфах, поезії та прозі, він підкреслює залежність типу думок від історичного характеру слів. Розглядаючи тим самим мову як форму прояву народного духу, як національну ідею і прагнення до єднання та звільнення від страждань, О.Потебня висловлює рішучий протест проти Указу 1876 року про денаціоналізацію.

Михайло Драгоманов сповідував соціалістичні ідеали, реалізацію яких вбачав як «поступ до без начальства». Розглядаючи громаду як вихідну соціальну клітину суспільства, механізми суспільного розвитку він пов'язував з

федералізацією, децентралізацією та самоврядуванням. Головним на шляху підвищення рівня освіти населення вважав принцип культурного розвитку, а не революційних перетворень.

В'ячеслав Липинський одним з перших наголошував на необхідності створення і усебічного розвитку спеціальної державної служби. Сповідуючи культ сили великої людини та монархістські погляди, головним усе ж таки вважав завдання боротьби за державний суверенітет Українського народу.

Дмитро Донців започаткував основи «нового націоналізму» як вчення про державу та світогляду Українського народу. Розглядаючи націю як самостійну політичну спільноту, основу її організації Д.Донцов вбачає у волі до життя, влади та експансії. Головними тезами філософії національного розвитку мають, на його думку, бути 1) підстави до націоналізму, 2) прагнення до боротьби, 3) визнання правдивості ідеї націоналізму, 4) засади нетолерантності, фанатизму та аморалізму (як підпорядкування особистого загальним жорстким моральним нормам, 5) право нації на самовизначення, 6) діяльність активної меншості. В основній своїй праці «Націоналізм» прагне поєднати філософію цінностей з волюнтаризмом, згідно чого розглядає націю як самодостатню цінність, державу – як інструмент захисту нації, а також перемогу української національної ідеї над будь – якими іншими та за будь – яку ціну. Дмитро Чижевський обстоює більш м'який, романтичний підхід до проблем нації та національності у процесах державотворення.

Видатний український дослідник природи Володимир Іванович Вернадський (1863 -1945) заснував вчення про ноосферу як нову геологічну оболонку Землі що надає картині світа наукового світогляду. Відстоював демократичні цінності, наголошуючи про необхідність підзвітності і підконтрольності влади громадським спільнотам, прогнозуючи Україні вільне, незалежне, щасливе майбутнє.

До новітніх напрямків сучасної української філософії слід віднести тенденції формування та розвитку гуманоцентризму. Сутність філософії гуманоцентризму складають запропоновані нами наприкінці ХХ століття наступні положення, які багато в чому були започатковані видатними

українськими дослідниками, зокрема роботами Феофана Прокоповича, Григорія Сковороди, Володимира Вернадського, Володимира Шинкарука та інших видатних представників Київської світоглядної школи¹:

- характер подальшого розвитку людини, держави і суспільства переважно визначатиме якісно новий гуманістичний тип світоглядних орієнтацій;
- основу достовірної, надійної та ефективної системи пізнання має складати єдина загальноприйнята картина світу як модель розвитку буття;
- характер реформування виробничих, правових, владних, освітніх та інших провідних сфер життєдіяльності суспільства визначатимуть відповідні спеціальні гуманістичні концепції;
- головне завдання філософії гуманоцентризму полягає у пошуку шляхів гармонізації та засобів оптимізації відносин людини з державою, суспільством і всесвітом;
- пізнавальну основу гуманоцентризму складатимуть якісно нові і значно більш ефективні підходи (синергетика, універсологія, когнітологія, оптимологія, кібернетика, соціоніка, техно і психотроніка, біоніка) та аналітичні, конструктивні, креативні, транзитивні, гуманістичні стилі мислення і дій людей та соціальних спільнот;
- базовою умовою практичної реалізації ідей і принципів гуманоцентризму є широке втілення у життя сіл, міст, регіонів та держав по суті невичерпних можливостей фізичного, виховного, інтелектуального, професійного та духовного потенціалу окремих людей і різноманітних соціальних спільнот;
- Україна має стати спочатку регіональним європейським, а згодом і загальносвітовим лідером на шляху подальшої розробки і практичного запровадження ідей та принципів гуманоцентризму шляхом розробки і

¹ До числа провідних засновників київської світоглядної школи відносять Є.І.Андроса, Є.К.Бистрицького, І.В.Бичко, І.В.Бойченка, М.О.Булатова, В.С.Горського, В.П.Загороднюка, В.В.Кізіму, С.Б.Кримського, Б.О.Парахонського, М.В.Поповича, В.А.Рижко, В.Т.Табачковського які розвивали ідеї універсальної єдності людини зі світом, світоглядного синтезу, логічних основ соціальних трансформацій, феноменів духовної творчості в структурі світосприйняття, соціально - онтологічних основ світоглядних орієнтацій, змін ціннісних орієнтацій світоглядної свідомості, а також вчення про континуальні та універсумні основи світогляду.

подальшої реалізації якісно нової «контамінаційної» теорії пізнання яка гармонізує усвідомлювані та позасвідомі засоби пізнання у формі чисел, слів, кольорів, звуків, почуттів та переживань^{vi}.

Висновки

Проведений вище аналіз дає підстави зробити наступні головні висновки:

1. В історії філософії України слід виділяти протосоціальний, античний, середньовічний, ренесансний, буржуазний, сучасний та майбутній періоди розвитку.
2. Історія філософії в Україні демонструє єдність, цілісність і послідовність передумов формування етимологічних, математичних, акмеологічних, герменевтичних, креатологічних, патріотичних, соціокультурних, універсологічних засад в історії філософії України та їх визначальний вплив на стан та шляхи подальшого розвитку європейської і світової спільнот.
3. Прискорення темпів розбудови української державності та гуманізації процесів суспільного розвитку потребує якісного поліпшення стану подальших та усебічних досліджень кожного з попередніх етапів розвитку філософії в Україні.
4. Пізнавальні здобутки та історичні і досягнення української філософії ставлять перед органами державного управління, науковими і громадськими організаціями відповідальну задачу необхідності усвідомлення європейською та світовою спільнотами визначальної ролі української системи наукового пізнання у процесах прогресивного розвитку людини, держав, суспільства і всесвіту.

ⁱ Генетичні особливості арійського народу підтвержені емпіричними дослідженнями особливостей генотипу представників сучасної української нації у фаховій науковій лабораторії Англії, результати яких наведені у однойменних фільмах «ДНК – код нації -1 та 2».

ⁱⁱ Решетніченко А.В., Соколова К.В. Управління розвитком комунікативної культури: філологічні аспекти// Вісник АМСУ. Серія «Держане управління». - №2. – 2011. - С.68 – 76.

ⁱⁱⁱ Новікеов Б.В. Творчість як засіб здійснення гуманізму. Монографія. – К.:НТТУ КПУ, 1988. – 310.

Парахонский Б.А.Метод и стили творческого мышления//Логико – гносеологические исследования категориальной структуры мышления. – К.:Наука. Думка, 1980. – С.47 – 65. Креатология и интеллектуальные технологии инновационного развития:учеб. Для вузов/Г.С.Пигоров, В.П.Козинец, А.Г.Махмудов и др. – Д.:Пороги, 2003. – 502с. Решетніченко А.В. Методи творчого пошуку:Навч. Посіб. -. Д.:ДРІДУ НАДУ, 2005. – 144с.

^{iv} Решетніченко А.В. Теория установки: предпосылки, характеристика, перспективы //Психолого – педагогические основы интенсификации учебного процесса. - Д.: Изд – во ДГУ, 1991. - С.62 –73.

^v Решетніченко А.В. Особливості публічного управління у процесах війни з Росією //Взаємозв'язок політики і управління:теоретичний і прикладний аспект/Матеріали круглого столу. - Д.:ДРІДУ НАДУ,2014.- С.70 – 74.

^{vi} Решетніченко А.В. Пізнавальні засоби управління процесами перетворень //Грані. - №4 (). – 2014. – С.11 -18.